

SELETUSKIRI

„Eesti 2035“ strateegia eelnõu juurde

1. Sissejuhatus

Riigikantselei esitab kooskõlastamiseks Eesti pikaajalise strateegia „Eesti 2035“ eelnõu.

Strateegia „Eesti 2035“ koostamise algatas Vabariigi Valitsus 8. märtsil 2018. a. Strateegia koostamise käigus on sõnastatud Eesti pikaajalised strateegilised sihid ja tegevussuunad lähtuvalt tuleviktrendidest, riigi arenguvajadustest ja võimalustest. Strateegia koostamisel on olnud oluline roll sidusrühmade osalemisel ja kommunikatsioonil.

Strateegia seab Eesti pikaajalisteks sihtideks:

- Eestis elavad arukad, tegusad ja tervist hoidvad inimesed.
- Eesti ühiskond on hooliv, koostöömeelne ja avatud.
- Eesti majandus on tugev, uuendusmeelne ja vastutustundlik.
- Eestis on kõigi vajadusi arvestav, turvaline ja kvaliteetne elukeskkond.
- Eesti on uuendusmeelne, usaldusväärne ja inimesekeskne riik.

Sihtideni jõudmise aluseks on vabadusele, õiglusele ja õigusele rajatud demokraatlik ja turvaline riik, mis austab õigus- ja sotsiaaliigi põhimõtteid ning kus säilib ja areneb eesti keel, rahvus ja kultuur.

Strateegiaga luuakse raamistik, mis:

- koondab riigisisesele kokku lepitud ning rahvusvahelisi kohustusi arvestavad olulisemad Eesti strateegilised sihid ja tegevussuunad;
- seab pikaajalise strateegia rahastamisega, st arvestab riigi rahanduse väljavaadetega ja võimalustega ning on aluseks eelarveliste otsuste tegemisel, sh struktuurivahendite planeerimiseks ja kasutamiseks;
- annab aluse Eesti seisukohtade kujundamiseks rahvusvahelistes koordinatsiooniprotsessides (sh Euroopa Liidu poliitika planeerimises osalemise tasemel).

Strateegiaga luuakse tingimused riigi strateegilise ja tulemusjuhtimise paremaks korraldamiseks, sh strateegiadokumentide arvu vähendamiseks ning ÜRO säästva arengu eesmärkide keskseks integreerimiseks riigi arengudokumentidesse.

2. Strateegia „Eesti 2035“ koostamine

Strateegia „Eesti 2035“ koostamise eest vastutavad vastavalt Vabariigi Valitsuse 8. märtsi 2018 otsusele Riigikantselei ja Rahandusministeerium. „Eesti 2035“ on valminud laiapindse koosloomeprotsessi tulemusel. Protsessis osalesid Riigikogu Arenguseire Keskus, teised ministeeriumid ja asjakohased ametkonnad, kohalikud omavalitsused ning nende esindusorganisatsioonid ning valitsusvälised partnerid, ettevõtjad, teadlased ja eksperdid. Statistikaametiga tehakse koostööd strateegia elluviimise jälgimismehhanismi kujundamisel. Strateegia juhtrühma juhhib riigisekretär ja sinna kuuluvad ministeeriumide kantslerid. Vabariigi Valitsuse tasemel on toimunud regulaarsed küsimuste ja ettepanekute arutelud seoses „Eesti 2035“ loomisega..

„Eesti 2035“ koostamine on olnud avatud protsess, mille käigus tagati huvirühmade aktiivne osalus strateegia loomisel ning avalikkuse teavitamine. Strateegia loomes oli võimalus kaasa lüüa kõikidel osalistel, kes soovisid Eesti tuleviku kujundamisel kaasa rääkida. Selleks korraldati mitmel korral üle-eestilisi arutelusid ja tööseminare, pöörates tähelepanu just Eesti eri paigus elavate inimeste osalemisvõimaluste tagamisele.

Partnerorganisatsioonidest on enamiku sidusrühmade esindajatega korraldatud kohtumised „Eesti 2035“ strateegiaprotsessi tutvustamiseks ning koostöö ja osalemisvõimaluste läbirääkimiseks. Ekspertide ja sidusrühmade esindajate nõu ja arvamust on kogu strateegiaprotsessi jooksul kasutatud – nii protsessi alfaasis maailma trendide hindamisel, Eesti murekohtade ja arenguvajaduste väljaselgitamisel ning pikaajaliste sihtide sõnastamisel. Koosloomes on osalenud teadlased, poliitikud, omavalitsustegelased, ettevõtjad, eri vanuserühmade esindajad ja lihtsalt Eesti inimesed. Alates 2018. aasta novembrist on toimunud 25 töötuba ja seminari kõigile huvilistele üle Eesti (seminare on korraldatud Tallinnas, Tartus, Viljandis, Pärnus, Paides, Kuressaares, Narvas, Kohtla-Järvel ja Narva-Jõesuus). Lisaks on toimunud kogutud teabe analüüsimiseks seitse töötuba ministriumide osalusel. Lisaks toimusid strateegia arutelud Riigikogu fraktsioonides ning strateegiaseminar Riigikogus käesoleva aasta veebruaris.

„Eesti 2035“ strateegiliste sihtide seadmiseks kasutati ühe infona sisendina 2019. aasta kevadel toimunud üle-eestilise väärtuspõhise arvamuskorje tulemusi. Arvamuskorje käigus andis ligi 14 000 inimest teada, millises Eestis nad soovivad elada aastal 2035. Arvamuskorje toimus nii veebilehekülje vahendusel kui ka paberikandjal raamatukogudes ning vastamist võimaldati nii eesti, vene kui inglise keeles, et tagada eri ühiskonnarühmade kaasatus. Eesti keeles jagas oma vaateid 76,6%, vene keeles 20,3% ja inglise keeles 3,2% osalenuist.

Strateegia koostamise käigus tehtud tööpaberid, analüüsid, arvamuskorje ja seminaride kokkuvõtted on kättesaadavad „Eesti 2035“ strateegia kodulehel <https://www.riigikantselei.ee/et/Eesti2035>.

Partnerite kaasamisel ja osalemisvõimaluste pakkumisel on lähtutud „Kaasamise heast tavast“ ja struktuurivahendite kasutamise ettevalmistamisel Euroopa Komisjoni määrusest, millega sätestatakse nõuded ja põhimõtted partnerite kaasamiseks.

Strateegia eelnõu ja selle seletuskirja on ette valmistanud Riigikantselei strateegiadirektori asetäitja Eili Lepik (eili.lepik@riigikantselei.ee) ja strateegiabüroo nõunik Ott Karulin (ott.karulin@riigikantselei.ee) ning Rahandusministeeriumi strateegiatalituse nõunik Magnus Urb (magnus.urb@rahandusministeerium.ee). Keeleliselt on eelnõu toimetanud Riigikantselei istungiosakonna keeleteimetaja Piret Grigorjeva (piret.grigorjeva@riigikantselei.ee).

2. Kooskõlastamisele esitatava eelnõu sisu

„Eesti 2035“ on Riigikogu ja Vabariigi Valitsuse koostööstrateegia Eesti pikaajaliste sihtide saavutamiseks. „Eesti 2035“ võimaldab koordineerida riigi pikaajalist strateegilist planeerimist ja finantsjuhtimist, arvestades riigi rahanduse võimalusi. Strateegia „Eesti 2035“ viiakse ellu eelkõige valdkonna arengukavade ja programmide kaudu. Seda saavad strateegilise planeerimise lähtealusena kasutada ka kohaliku omavalitsuse üksused (KOV) ning avaliku, vaba- ja erasektori organisatsioonid.

„Eesti 2035“ on lõimitud Euroopa poolaasta majanduskoordinatsiooniga, see on aluseks Euroopa Liidu (EL) vahendite planeerimisel ning annab suuna üleilmsete säästva arengu eesmärkide elluviimiseks Eestis.

Strateegia elluviimine ja seire on seotud riigi eelarvestrateegia protsessiga. Valitsuse liikmetele antakse enne riigi eelarvestrateegia ja riigieelarve arutelusid ülevaade „Eesti 2035“ elluviimise seisust ning tuuakse esile kitsaskohad strateegia elluviimisel. Peaminister annab ülevaate Eesti pikaajaliste sihtideni jõudmiseks vajalikest muudatusest peale riigieelarve strateegia ja riigieelarve esitamist Riigikogule. Lisaks teevad valitsuse liikmed vähemalt kord aastas ettekande Riigikogule, kus annavad ülevaate oma vastutusvaldkonna tegevustest.

Vähemalt kord aastas toimub võtmepartnerite ja huvirühmadega strateegiapäev, kus antakse ülevaade strateegia sihtide saavutamisest, jagatakse parimaid kogemusi arenguvajadustega tegelemisel ning tehakse ettepanekuid strateegia rakendamise kohta.

Kooskõlastamisele esitav eelnõu koosneb kolmest osast:

1. „Eesti 2035“ strateegia eelnõu, milles kirjeldatakse Eesti arenguvajadusi, strateegia aluspõhimõtteid, pikaajalisi strateegilisi sihte ning peamisi vajalikke muutusi. Lisaks on kirjeldatud strateegia elluviimise ja jälgimise protsessi.
2. Lisa 1: valitsuse tegevuskava „Eesti 2035“ strateegia juurde, mis koondab olulisemate muutuste sisu ning nende eestvedajad ja kaasvastutajad.
3. Lisa 2: „Eesti 2035“ mõõdikud, milles tuuakse esile aluspõhimõtete hoidmise, strateegiliste sihtide saavutamise ja vajalike muutuste elluviimise jälgimiseks kasutatavad mõõdikud. Mõõdikute metoodika kirjeldatakse täpsemalt ja esitatakse „Eesti 2035“ veebis.

Strateegia üldosa kiidab heaks Vabariigi Valitsus ja kinnitab Riigikogu, strateegia lisad kiidab heaks Vabariigi Valitsus. Strateegia tegevuskava ja mõõdikud vaadatakse üle ja vajadusel täiendatakse iga-aastaselt.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu on kooskõlas Euroopa Liidu õigusega.

4. Eelnõu jõustumisega kaasnevad mõjud

„Eesti 2035“ strateegia on valdkondadeülene strateegilise juhtimise tööriist, seega on tal mõjud kõikidele valdkondadele: majandusele, loodus- ja elukeskkonnale, regionaalarengule, riigiasutuste ja kohalike omavalitsuste korraldusele, kuludele ja tuludele ning esinevad sotsiaalsed mõjud, sh mõjud demograafiale ja mitmetele teistele eluvaldkondadele.. Strateegias seatud aluspõhimõtted ja sihid on ühiselt seatud väärtuspõhised eesmärgid, mis annavad suunised vajalikele muutustele. Muutuste saavutamiseks viiakse ellu reforme, mis peaks kaasa tooma olulised mõjud, mis on strateegias kindlaks määratud sihtide ja reformide mõõdikutena. Mõõdikutele on määratud sihttasemed, kuhu soovitakse aastaks 2035 jõuda ehk millist mõju tehtud reformidega kaasa tuua. Täpsemad mõjuhinnangud tuleb teha muutuste kavandamise käigus vastavalt teadmispõhise otsustusprotsessi tavadele ning mõjude hindamise metoodikale.

„Eesti 2035“ strateegias kokku lepitud strateegilistest sihtidest hakkavad lähtuma valdkonna arengukavad ja programmid ning seda saavad kasutada strateegilise planeerimise lähtealusena kohaliku omavalitsuse üksused ning avaliku, vaba- ja erasektori organisatsioonid. „Eesti 2035“ strateegiaga kaasnevaid mõjusid hinnatakse põhjalikumalt vastavate valdkonna arengukavade ja programmide või teiste planeerimisdokumentide koostamise käigus. Sealhulgas ei algatatud strateegia koostamise käigus keskkonnamõjude strateegilist hindamist keskkonnamõju hindamise ja keskkonnanjuhtimissüsteemi seaduse § 6 lõigete 1, 2 ja 2¹ mõistes, kuna käesolevaga strateegiaga ei kavandata seaduses viidatud konkreetseid tegevusi ning seaduses ette nähtud keskkonnamõjude strateegiline hindamine viiakse läbi vastavate arengukavade, programmide või muude planeerimisdokumentide koostamise käigus.

5. Eelnõu seosed teiste strateegiliste arengudokumentidega

Eelnõuga heakskiidetaval strateegial on seos kõigi kehtivate arengudokumentidega. Kõik koostamisel olevad valdkonna arengukavad peavad arvestama „Eesti 2035“ strateegias esile toodud arenguvajaduste ja seatud pikaajaliste sihtidega.

Joonis 1. Strateegilise planeerimise raamistik alates 2021. aastast

Strateegiaga ei ole muudetud ühegi Riigikogu tasandil kehtestatud poliitika põhialuste ega valdkonna arengukava eesmärke, kuid vajaduse korral tuleb kaaluda nende kohandamist tulenevalt muutunud keskkonnast. Strateegia on kooskõlas põhiseadusega ning arvestab hetkel kehtivate Riigikogu tasandil kinnitatud poliitika põhialuste, seaduste, rahvusvaheliste lepingute ning teiste riigi strateegilisi valikuid suunavate dokumentidega.

6. Eelnõu rakendamiseks vajalikud kulud

Strateegia elluviimiseks vajalikud tegevused planeeritakse valdkonna arengukavades ja nendega seotud programmides ning strateegia elluviimisega seotud vajalike muutuste rahastamine lepitakse kokku riigi eelarvestrateegia ja riigieelarve koostamise käigus, hõlmates sellega Euroopa Liidu struktuurivahendeid ja teisi välistoetusi.

„Eesti 2035“ on Vabariigi Valitsuse tasandil tihedalt seotud riigi eelarvestrateegia protsessiga. Igal aastal toimuvad peaministri ja ministrite kohtumised, kus arutatakse „Eesti 2035“ strateegiliste sihtide saavutamist ja räägitakse läbi vajalike muutuste lahenduskäigud. Enne riigi eelarvestrateegia kohtumisi ning riigieelarve arutelusid antakse valitsuskabineti nõupidamisel ülevaade „Eesti 2035“ elluviimise seisust, tuues esile võimalikud kitsaskohad strateegia elluviimisel.

7. Eelnõu kooskõlastamine

Strateegia eelnõu saadetakse kooskõlastamiseks kõikidele ministriumidele ning esitatakse tutvumiseks ja ettepanekute esitamiseks peamistele partnerorganisatsioonidele ja sidusrühmade esindajatele. Eelnõu kooskõlastusringi käigus oodatakse ettepanekuid 27. juuliks käesoleval aastal.